

ZRAČNI VELIKAN

Nemško letalo "Dornier DO-X." Je največje na svetu in je bilo zgrajeno za prekomorsko službo in je podobno ladji. Na sliki ga je videti na nekem jezeru v Švici, kjer so ga preizkušili. Spodaj je potniška kabina.

Glasovi iz naselbin

Zanimiva beležka iz raznih krajev

Poročilo o pikniku in zahvala
Milwaukee, Wis. — Zopet smo milwaški Slovenci doživeli dan, ki je vreden, da se ga vpiše v zgodovino z debelimi črkami. To je bil dan 17. avgusta, ko se je vršil letni piknik v korist Slovenskega doma.

Imeli smo v naselbini že precej različnih prireditelj, proslav, obljube, shodov i. t. d., a še nikoli do sedaj nikjer tako velike udeležbe. S tem piknikom so posekali vsi minuli rekordi. In to v mizernih časih, v kakršnih živimo. Kaj to znači? Da organizacija živi, da je čvrsta in zdrava, da gre naprej in napreduje, in da bo zgotovila častno delo, katerega propagira v dobrobit tukajšnjih naših naseljencev.

V normalnem času bi z udeležbo kakršna je bila na tem pikniku, organizaciji preostalo najmanj \$3.000,00, tako pa je čisti preostanek nekaj nad \$1.100,00, kar je tudi lepa vsota.

Vsako, ki ima kolikšnej pojma, lahko razume, da je bilo potrebno mnogo dela, sodelovanja in podpore, predno se je zabeležil tako lep uspeh. Imenovati vse tiste, ki so na kakršenkoli način pripomogli k uspehu, ne moremo, ker bi vzelo preveč prostora, obenem pa smo tudi uverjeni, da si mnogi tega tudi ne žele, ker kadar kaj store za napredek našega doma, to smatrajo za del naše skupne dolžnosti. Ne moremo pa iti mimo vseh teh, brez da bi jih vsaj nekaj ne imenovali, ki so ob tej priliki storili celo nekoliko več kot svojo dolžnost, najsibo z delom ali s denarjem.

Z malo izjemo so se letos odzvali vsi delničarji in delničarke pri prodajanju vstopnic. V tem je tudi zapovedan glavni uspeh piknika. Prodalo se je preko 5.000 vstopnic. Mnogo so pri tem tudi pomagala razna naša podpora društva, delničarji. Poslano je bilo vsakemu društvu 40 vstopnic. Ti so po avto zavednosti in močnosti kupili, delno ali vse vstopnice. Vse poslano so kupila društva spadajoča pod JPZB: "Sloga" št. 1, "Napredna Slovenka" št. 6, "Soga" št. 15, in v "Slogi je moč" št. 13. Potem društvo "Sloga" št. 16 SNPJ, društvo "Lilija", društvo "Sv. Janeza Ev." št. 65 KSKJ in društvo "Sv. Jofefa" št. 108 KSKJ.

Številni naši trgovci so s pripevanjem svojih oglasov na plakate tudi veliko pripomogli. Nabralo se je ob tej priliki tudi rekordno število oglasov. Dolžnost nas vseh torej je, da se spomnimo teh trgovcev kadar potrebujemo kaj pri hiši. Kupimo od svojih.

Tri glavne nagrade, ki so bile oddane na pikniku, so bile kupljene od Slovencev, za katere so je plačalo manj, kot bi se kje drugje. Avtomobil, Durant Sedan, je bil kupljen pri rojaku Leo Kosaku, 238 Grove St.; dal je \$300,00 popusta, zato ker je šlo v prid doma. Tudi rojak Anton Skasa, ki ima svojo trgovino pohištva in delavnico na 496 — 55th Ave. v West Allisu, kjer se je kupilo od njega radio in "vacuum cleaner", je prepustil organizaciji vse svoj zaslužek.

Rojak Frank Sedmink iz Oak Creeka, je prinesel na piknik in podaril 3 ducate, steklenic najboljšega hrena, ki ga izdeluje na svoji farmi in razprodaja po grocerijskih trgovinah.

George Dimof, 1015 W. National Ave., je podaril 20 kruhov. Frank Selan, mesar na 641 W. National Ave., je s svojim truckom dovažal številne potrebščine na piknik brezplačno. Vsi ti so trgovci, obiskujemo jih zato tudi tedaj, kadar kaj kupujemo, ne samo takrat, kadar kaj zastoj potrebujemo. Ravno tako sta Frank Suša in Frank Glica mnogo koristila s prevažanjem potrebščin.

Na pikniškem prostoru so imeli vsi delavci dovolj dela. Izkazali so se tudi marljive in vztrajne. Bilo jih je mnogo, ki so ob tej priliki prvi prišli do delom na pomoč. Pri glavni točlini mizi na vrhu so pokazali svojo izvešanost z odliko, John Turek, Anton Butcher in John Camernik. Pri tekmarih in koleših sreča pa zopet Alvin Gloveck, ki je vse jako spretno vodil. John Shartz in Mrs. Shartz, Mrs. Glaycek, Anton Kamnikar, John Delček, Karel Regenfelder, John Dobnik in John Wohlgemuth so bili izvrstne pomoči, kjer se jih je potrebovalo.

Cila Goršek in Jera Delobst sta imeli najbolj važno nalogo, to je postrežbo lačnim in famoznim gulažem. Pripravile so ga v veliki množini in tako okusno, da je pred časom vsa zmanjkala. Domovi pikniki pridobivajo na slovesu tudi radi te okusno pripravljene jedi.

Frank Jerin je igral tudi zelo važno in težko ulogo. Pokazal pa je, da ne zastaja veliko za poklenimi "klovni". Zbujal je mnogo ameha in zabave. Tihega, zanešljivega in marljivega delavca se je ob tej priliki zopet izkazal v več ozirih Anton Vachetz.

A. Behte, R. Veršnik, V. Miško, M. Kovačič in A. Milnar so z veliko previdnostjo odkazovali prostore za avtomobile in parili, da se ni prigodila kaka nesreča. Brez pačnje bi se lahko ob tako velikem številu avtov marsikaj prigodilo.

Vzajemno in z združenimi močmi se je 17. avgusta doseglo rekordni uspeh. Direktorji izraža vsem zato najtoplejšo zahvalo. V bodoče se bo še z večjo energijo in vztrajnostjo delalo v naselbini za še tesnejšo kooperacijo, ki bo pokazala s svojim delom, ne s kričanjem, da je Slovenec v tujini kulturen, napreden in podvzeten, in da je zato vreden, da pridejo njegove potrebe in zahteve za izboljšanje položaja, na svoj račun.

Spartak pa naj biva naprej kolikor mu drago. Zaustavi zapovednega dela milwaških Slovencev nikdar več ne bo. Preobrazitev na boljšo stran se bliža. Jon Matoh, tajnik.

hajajo na razstavo ljudje z vseh strani dežele. V okolici razstavnega prostora je polno avtov.

Za rudarje in druge delavce nima to nikakega pomena, ker nimamo od tega nobenih koristi. Časa za ogledovati imamo sicer dosti, ker smo večinoma brez dela, ampak tudi tega si človek ne more privoščiti, ker je vse za dolar, ničesar zastoj. Denarja pa imamo bolj malo in si torej tega luksusa ne moremo privoščiti.

Tudi v okolici Springfielda premogovniki jako slabo obratujejo, večje število je tudi zaprtih. Tisti, ki imajo delo, delajo le po par dni na teden. V primeri z brezposelnimi rudarji pa je berač na boljšem, ker se mu vsaj tu in tam posreči dobiti kak nikel. V vseh 31 letih mojega rudarskega življenja ne pomnim tako slabih časov kakor so sedaj. In sedaj ko je naperjena sodnjska prepoved proti rudarskim voditeljem, je izgled za organizacijo in rudarje še slabši, ker besede nima ne ta ne druga stranka.

Peabody Coal kompanija je povelja odpirati "Jones" majno, ki je bila dalj časa v neobratu. Sedaj jo čistijo. To delo opravljajo kakih 150 rudarjev, ki pa morajo delati za žive in mrtve, kot pravijo. Na vsakih deset rudarjev je en boss, ki ima nalogo, da dobi iz delavcev čim večjo produkcijo. Kompanija bo to majno opremila z najmodernejšimi stroji za spodrezavanje in nakladanje, premoaga. To pomeni, da bo približno trikrat manj rudarjev upošlenih v revu kot prej, če se, pod prejšnjim produkcijskim sistemom.

Ko to pišem, mi prihaja v spomin leto 1909, kako sva z Zanom delo lakala. Bilo ga ni moglo nikjer dobiti, vendar se je nama posrečilo ga dobiti v majni, ki je obratovala dva do tri dni na teden. To nama ni zadostovalo in sva gledala kako dobiti delo v rovu, ki je obratovalo stalno. Dasi ni bilo nikakega upanja, sva se nekake dne napotila k rovu. Ko prideva do delovodja, je žan porabil vso svojo zvižgost, a katero je tudi uspel. Bossu je bilo tožilo — še celo razjokal se je — kaj bo z njegovo družino, ker je nama sprva delo odklonil. Dasi je bil neozmožen, je bossa natvezil, da ima osem otrok, val sestradi in lačni, kar je omečalo njegovo sree in nama je rekel, naj drugo jutro prineseva jamsko orodje in priševa delati.

Časi od takrat so se spreminili. Danes se dosti ne osirajo, ako sploh kaj, na stanje tvoje družine. Lahko se bolj jadrkuješ in prosiš dela, a ga ne dobiš. Delodajalcom je sree okamenelo; usoda delavca je njim devota briga. Hočejo le profit in pa moč s katero vladajo.

Anton Gorenec.

O polemiki

Detroit, Mich. — V koloni Ljudski glas pridružuje Prosveta razne dopise in kritike članov SNPJ. Kdor zanašuje to listino, je opazil, da so člani različenega mnenja glede nje, celotna skupina B. redno konvencijo. Kadroga časa je nastala polemika o tej koloni v Prosveti in Prosveti, kar je tudi mene prislilo, da izrazim svoje mnenje. Kaj se skriva za to polemiko, mi ni znano, rečem le to, da polemika, taka,

kakršna je, ni nič kaj razveseljiva. Ta dva lista sta stala rama ob rami že dolgo vrsto let. Spratno in uspešno sta odbijala napade od nasprotnikov delavskega gibanja, in zdaj pa sta začela pisano gledati. Ali se merodajni faktorji pri teh dveh listih zavedajo, kako posledice lahko nastanejo s takimi polemikami?

Toliko v razmišljanje tištim, ki so odgovorni za polemiko v teh dveh listih.

Kdor je mislil, da bodo člani razpravljali v koloni Ljudski glas samo stvarno in dostojno, kakor se spodobi za ljudi, ki živijo v 20. stoletju, ta ne pozna našega naroda. Organizacija ljudi je SNPJ sestoji iz različnih ljudi z različnimi prepričanji, tudi takih, ki nimajo nobenega prepričanja. Torej od te mešanice je pričakovati mešanico in godlo v koloni Ljudski glas. Fakt je tudi to, da jednota ne izdaja svojih publikacij, da služijo posameznim članom za blatenje drugih članov, posebno pa tistih, ki se ne morejo zagovarjati. Pod take dopise je ne samo umestno nego tudi moralna dolžnost, da uredništvo da svoj komentar. Urednik Prosveta je bil v pravem, ko je opozoril na to dejstvo uredništvo Prosvete, toda moral bi rabiti drugačne izraze, in stvar predložiti v prijateljskem tonu. Uredništvo Prosvete pa tudi odgovarja v neprijateljskem tonu.

Zakaj to? Zakaj zannati preprič med napredne člane SNPJ? Ali nimamo nič več nasprotnikov od zunaj? In sploh ali ne moremo živeti brez večnih preprič? Ako se že mi, navadna para, pripravimo po listih, zakaj bi se še tisti, kateri ste poklicani, da širite kulturo in naobrazbo? Končno še to: svoboda pisanja članov SNPJ mora ostati, vsak je odgovoren za svoje pisanje. Če kdo piše bedasto, ostane sam bedak. V slučajih, kakor je bil Pasaričev in Fabjanov dopis, pa mora uredništvo Prosvete dati svoj komentar, da ne bo izgledalo kakor da Prosveta odobrava tako pisanje in omalovaževanje človeka, ki je naredil mnogo koristnega dela za SNPJ. Ludwig Spolyar, član dr. št. 121.

Malo dela

Bear River, Colo. — Prejel sem več pisem od rojakov, ki me vprašujejo, kako je tukaj s delom. Nobenemu ne morem poročati nič veselega, ker tukaj in v okolici so delavske razmere skoraj na ničli. Radi tega ne svetujem nikomur, da bi sem hodil za delom.

Slovencev je tukaj malo, in radi slabih delavskih razmer tudi ne beležimo kakšnega napredka. Dokler smo imeli unijo, so bili za nas boljši časi. To pa smo izgubili, ker je večina rudarjev taka, da so le takrat aktivni, ko je pri njih organizator. Ko pa odide, je vse pozabljeno. Taki smo pri nas. Človek tudi ne more opisati razmer take kakršne so, ker bi potem prišel na črno listo.

So med nami ljudje, ki sebe vedno povišujejo, druge pa ob dobro ime pripravljajo. Ne zavedajo se, da z obrekovanjem in lažmi tudi sebi škodujejo.

Zelim opozoriti tudi tiste za krinkane osebe, ki so se drznile pripizpati v stanovanje ob času, ko ni bilo nikogar doma, da naj prinesejo nazaj vse ukradene stvari, ker sicer jih bom javil na pristojnem mestu.

Anton Dolinar.

IGRALKA

Plamenka Igralka Dobrotin. Ona je bila velika moč v svetovni zgodovini. Ona je bila velika moč v svetovni zgodovini.

Porod brez bolečin

Velik uspeh zdravniške vede

"V bolečinah boš rodila otroke!" Ta kletev se je držala Eve in njenih hčera vse do današnjih dni. Danes pa prihaja profesor lipške univerze dr. H. Sellheim, ki je znan po svojem uspelem načinu določanja spola otroka še v materinem telesu, pred javnost s sredstvom, ki omogoča porod brez bolečin.

Porodnicam daje profesor Sellheim okusen liker, ki vsebuje bolečine lajšajoče zdravilne anovi v taki množini, da nikakor ne more škodovati. Zdravilne anovi so izvlečki iz zobnika (hyoscyamus niger) in maka. Poskusi v bolnicah s tem likerjem za porod brez bolečin so se prav lepo obnesli: deluje močno bolečine lajšajoče, pri tem pa prav nič ne moti popadkov ter je brez kake škode za mater kakor tudi za otroka. Porodnice ne izgube zavesti kakor pri narkozi, umetnem uspavanju ali pri umetni dremavici. Seie, ko je vse pri kraju, se spominjajo porodnice poroda kakor prijetnih sanj in se kar nič ne zavedajo, da bi bile vzele kako sredstvo proti bolečinam.

Vsi dosežani načini poroda brez bolečin so se uporabljali le izjemoma, ker je bilo treba za to nadzorstva v bolnici in ker ni bila narkoza ali dremavica brez opasnosti ter je slabo vplivala na potek poroda. Ta nov način pa je brez teh slabih strani ter ga profesor Sellheim priporoča za vse porode doma in v porodnišni cah.

Ta znameniti lipški ginekolog (zdravnik za ženske bolezni) poziva sedaj vse žene, da mu pomagajo upeljati ta bolečino lajšajoči liker obvezno v porodništvu. Prav jasno pobija razne pomisleke, ki že tako dolgo ovirajo uporabo lajšanja bolečin pri porodu. Ko so uporabili pri angleški kraljici prvi narkozo pri porodu, so očitali mnogi zdravniku, da je prelomil božjo zapoved, ki govori o bolečinah pri porodu. Ko pa je vprašal profesor Sellheim pri odličnih predstaviteljih vseh veroizpovedij, ni našel nikjer na kakršnekoli pomisleke proti lažjanju porodnih bolečin.

Na drugi strani pa pogosto čujemo, da so baš porodnice bolečine izvor globoke materine ljubezni do otroka in bi vedlo lažjanje porodnih bolečin k pešanju te ljubezni in k skrunitvi misterija materinstva. Vse to je sam predadek! Tisočkratna izkušnja namreč uči, da mati otroka, ki ga je rodila brez bolečin, ni manj ne ljubi, saj je materina ljubezen vse globlje ukoreninjena kakor v porodnih bolečinah. Zadnji pomisleki proti osvoboditvi žene porodnih bolečin, češ, da so načini nerodni in zvezani z opasnostjo za mater in dete, odpadejo pri novem načinu profesorja Sellheima. Danes, ko tudi žena dela v raznih poklicih in mora pri tem skrbeti še za gospodinjstvo, ima popolnoma utemeljeno pravico do tega, da je v njenih najtežjih urah ne prezre iz jalovih predsodkov najlepša umetnost zdravniške znanosti — lažjanje bolečin.

Kimri

Keltika mladina v Cardiffu, zapadna Anglija, pošilja po radiu mirovni pozdrav vsemu naraščajo našega planeta med drugim tudi v kimričini; v tistem jeziku so se ji odzvali šolski otroci v mestu Hobartu na Tasmaniji, pa tudi iz Zedinjenih držav ter iz Avstralije. Angliji pravijo tej govorici: Welsh, kar je z starogermanskega Walah, Walch, to pa iz keltiskega imena Volcae. Ta narod je bil okoli 1.500. pred Kr. v srednji Nemčiji sosed Germanov, zato so ti s tem imenom označevali vsa keltika plemena. Ko se se Kelti romanizirali, je prešel naziv Walh na Romane (Francosce, Italijane itd.). Danes je nemški naziv Welsh za narode nekoliko manj v rabi. Tu pa tam znači: tuj, nerazumljiv. Anglosaksi so splošno imenovali Welsh vse keltike prastanovale v Britaniji, ko pa so ti izginili iz prave Anglije, se je naziv omejil na prebivalce v Walesu. Sami se zovejo Kimri. Njih najstarejši jezikovni pomniki segajo v 8. stol. po Kr. Slovnico so obdelali Rowland, J. Rhys, Sattler; slovar pa Owen, Evans, Denbigh, Camarthen. Stari jezik obravnava Zeus, Grammatica celtica. Pismenstvo je precej obilno. Stare pesmi, ki so jih pripisovali napol bajeslovnim bardom 6. stoletja — Aneurin, Tatiestyn, Llywarch-Hen in Merddin — so bržkone mnogo mlajšega po stanaka. Vilek poezije (1080—1194) pomenijo povel Metiyr, Gwalchmai in Dafydd Benfras. Največji pesnik naslednje dobe je bil Dafydd ap Gwilym (roj. ok. 1340). Poslej je kirmsko pisanstvo propadalo. Omejuje se: Jolo Goch (14. stol.), Gwilym ap Jean Hen (1450), Dafydd ap Edmund, Lewis Glyn Cothy, Jeanan Deulwyn, Sion Tudor, Huw Morris († 1709) in osebito Garowry Owen († 1780). Za najboljšega pesnika v 19. stol. velja David Owen (1784—1841). Med proznimi spisi se odlikujejo kronike (Tyasillo, Caradawog), Howells, jezikovnik, otroške pripovedbe "Mabinogion" in "Istorion" iz 14. in 15. stoletja in Elisa Wyuna "Prividi slepega barda" (1703), ki bičajo nemoralnost svoje dobe. V novejšem času je težje za preprosto ljudstvo dokaz obzornikov take v Walesu kakor v Severni Ameriki. Z vsemu so se lotili raziskovanja starejših prozvenih razmer v drželi. Pesništvo proizvedeno so v početku prejšnjega stoletja skušali dvigniti z javnimi natečaji.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

SLABLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna; za Zdravne drave (levon Chicago) in Kando \$0.50 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Glas \$0.50 na leto, \$0.75 na pol leta; za ino-omstvo \$0.50.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Glas \$0.50 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Gene oglasov po dogovoru. — Rokopisi ne se vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s Prosveto

PROSVETA

5657-58 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

139

Datum v objavi, na primer (July 21-28), polni valnega črta na naslednjem, da vam je s tem dorečen potrdilo o naročilu. Prosveta je prebrala, da se vam list ne vrne.

Žrtve depresije

Žrtve sedanje delavske depresije so velike. Brezposelnih delavcev je nad šest milijonov. Ker ni zaslužka, ni denarja, da si bi delavec kupil najpotrebnejših življenjskih potrebščin. Žrtve depresije niso samo delavci, marveč tudi njihove družine, nedolžni otroci in starčki, ki so odvisni od zaslužka svojih prehraniteljev.

Sedanja kapitalistična uredba je gnila, nepravilna in brezobzirna. Ne briga se za življenja ljudskih množic, ne briga se za delavce ne za njih otroke. Sedanji kapitalistični sistem, ki vlada po svoji nečloveški volji ves moderni svet, je krivičen; njega glavni princip in cilj je dobičkarstvo, katero sloni na brezmejnem izkoriščanju delavskih mas. Ker je taka uredba krivična, nečloveška in skrajno brezsrčna, bo prisliljena v grob šele tedaj, ko se bodo ljudske mase, ki producirajo vse dobrine sveta, zavedle v toliko, da bodo spoznale resnični pomen svoje moči, s katero lahko same odločujejo svojo življensko usodo.

Sedanja ameriška depresija, ki z vsakim dnem v povečani obliki tlači ameriško ljudstvo, se še posebno kaže v vsaj svoji nečloveški nagoti na ameriškem jugu, ki slovi kot barbarški del civiliziranih narodov. Tam se dogajajo še stvari, ki bi ne mogle biti mogoče na severu, dasi je tudi na severu v sedanji depresiji dovolj slabo. Kot poroča Federalizirani tisk so nastale v Severni Karolini takšne razmere, da se je pričela širiti epidemična bolezen, to pa v prvi vrsti valed velike revščine, nesantarnih stanovanj in slabe prehrane.

V raznih mestih Severne Karoline, v katerih so koncentrirane velike tekstilne tovarne, se je pojavila grozna bolezen, ki se imenuje pelagra. To je bolezen, ki se pojavlja med delavskimi sloji, ker so podhranjeni. Ta bolezen predvsem povzroča kožne bolezni, napada živčevje in možgane in dija sedaj med siromašnim prebivalstvom Severne Karoline. Ubogi delavci, ki bi radi delali pa nimajo dela, so prisliljeni odrekati se najpotrebnejši potrebi prehrane, ker nimajo nobenih sredstev, s katerimi si bi preskrbeli potrebnega živeža.

Kapitalistično časopisje je popolnoma ignoriralo in utajilo to epidemijo, ki se razširja na jugu. Tekom enega tedna, kot pravi poročevalec Federaliziranega tiska iz Durhama, N. C., je bilo prijavljenih 300 novih slučajev pelagre, a v prejšnjem tednu pa jih je bilo prijavljenih nad 200. V juniju je ta bolezen zahtevala 112 žrtev, maja meseca pa 115. Do 1. julija ji je podleglo 468 oseb, vseh prijavljenih slučajev te bolezni pa je bilo 1.442.

Državni zdravnik izjavlja, da je letos umrlo za pelagro v Severni Karolini nad 1.220 oseb ter da še sedaj trpi nad 20.000 ljudi na tej bolezni. Dalje pravi, da je ta bolezen zavezala tak obseg, da je bil zdravstveni urad prisiljen obrniti se na zvezno zdravstveno organizacijo, ki se imenuje Public Health Service, da pomaga zatirati grozno epidemijo. V tem času se je spremenil tudi značaj zločinov. V glavnem zavzemajo zločini tatvine, vlome in rope.

Iz poročila se vidi, da so žrtve velike depresije siromašni sloji, delavci in njih družine, ker ni zaslužka. Te žrtve trpe na podhranjenost, valed česar se širi grozna epidemija pelagre in širijo se razni zločini. Vse te lepe stvari se dogajajo v civilizirani drželi, ker vlada dopusti, da razni brezvestni izkoriščevalci izkoriščajo ljudstvo, ga trpinčijo in puste živeti v gladi in nesnagi. Današnji gnili družabni red tira poštno ljudstvo v zločine, bolezni in obup.

Priganjaštvo v Detroitu

Razne priganjaške metode so v Detroitu, kakor v drugih mestih, že od nekdaj še posebno cvetele v avtnih tovarnah. Sedaj, v času velike brezposelnostne krize ga so se te sramotne metode še poslabšale. Medtem, ko je armada brezposelnih vsak dan večja, pa tiste delavce, ki še delajo, naravnost nevarno izkoriščajo in izjemajo. V tem podlem načinu postopanja z ljudmi so si vse avtne tovarne v Detroitu silene, najnovejše poročilo pa pravi, da se znana Kelsey-Hayes tovarna koles najbolj "odlikuje" v teh početjih.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

TRAGEDIJA SLOVENSKE NASELJENKE V JUŽNI SRBIJI

Ubila svojega priležnika Srbijanca, ker ji je oskrnil otroka.

Po štirih letih je bil te dni odkrit zločin slovenske naseljenke v Južni Srbiji. Časopisi pišejo zločin, a kdo ve, ali ne grešilo s tem. Zakaj to, kar je ta žena pretrpela zadnje štiri leta, je tako nekaj velikega, da je skorajda izravnavalo vse.

Leta 1926 v marcu je izginil v Uroševcu v Južni Srbiji bivši agrarni uradnik Bogoljub Svarič, ki je živel v Srbiji, a je bil rodom Hrvat. Govorili so tedaj in ugibali, da se je Svarič bržkone vrnil na Hrvaško. Ker pa ni bilo glasu od njega, so začeli sumiti zločinstva uboja kmetice Magdo Smejevo, doma iz Slovenije. Ona je namreč delj časa živevala v divjem zakonu s Svaričem. Zaslili so jo tedaj, vendar je tajila vsako krivdo.

Zdaj po štirih letih je Smejeva sama priznala ob ponovnem zaslišanju, da je Svariča ubila ona. Vsa leta jo je pekla vest in zato se je zdaj izpovedala:

"S Svaričem sem se seznanila pred osmimi leti. Bila sem tedaj v Slavoniji, kjer sem kot vdova vojnega invalida živela na državnem posestvu. V isti kraj je prišel nekoč Svarič na neke obiske, pa je povedal, da išče gospodinjico, ki bi jo vzel s sabo na Kosovo polje, kjer da ima hišo in posestvo. Priporočili so mu mene, jaz sem mu ugovarjala in vzel me je s sabo. Vzela sem s seboj tudi svojo maloletno hčerko. Ko sem prišla na določeno mesto, sem bila zelo razočarana. Svarič ni imel ne hiše ne posestva. Vendar me je umel pregovoriti, da sem ostala pri njem. Tudi ves moj denar, ki sem ga dobila za vse svoje stvari, ki sem jih v Slavoniji prodala, si je prilastil. Pol leta sva živela nekako v slogi v svojem divjem zakonu, a potem me je Svarič okužil s polno boleznijo.

Takrat sva se hudo sprla ter sem morala iti na zdravljenje v bolnico."

Tako torej. Tu menda je prvi zameetek tragedije. Hudo je bilo že, ko jo je osleparil s hišo in posestvom. Zdaj jo je še okužil. Lahko si je misliti, kako je bilo razmerje med obema, zlasti kako je bila ona razpoložena do njega. Toda hudo šele pride.

"Med tem ko sem bila v bolnici, pa se je zgodilo najhujše. Svarič je zapeljal moje 13-letno hčerko in to on, ki je bil spolno bolan.

Mlado hčerko mi je zapeljal, in jaz sem ga tožila sodišču. To naj bi bil nekak ventil za vse moje razočaranje in obup. Toda on me je pregovoril, preiskavo smo ustavili in živela sva dalje. Kot vdova vojnega invalida sem dobila nekaj zemlje, prav tako je dobil tik moje zemlje tudi Svarič svojo zemljo in tako smo v delu živeli dalje.

Toda leta 1926, mesec dni pred Veliko nočjo, na neko nedeljo zgodaj sem šla po vodo iz hiše. Ko sem se vrnila, sem zaslišala svojega moža oz. Svariča pri posilstvu moje hčerke. Torej vdrudilo jo je oskrnil in — okužil. Onesvestila sem se. Hčerka je pobegnila, Svarič pa je mirno zaspal dalje. Nad vsem tem je zaspal. Ko sem se prebudila, sem v jezi zgradila sekiro, ter mu presekala vrat.

Svarič je izdihnil brez glasu. Blizu hiše sem izkopala grob ter ga zagrebala vanj. Po devetih mesecih pa me je vest pekla tako, da sem izkopala kosti ter jih zbrala v sveženj, da jih ponemem na policijo. Spotoma pa me je spet strah pred oblastjo premagal in zakopala sem kosti na neki njivi. Pred dvema letoma je oblast uvedla preiskavo proti meni, a jo je radi pomanjkanja dokazov morala ustaviti. Verjela je oblast mojim zagotovitvam, da je Svarič nekje na Hrvaškem. Zadnje čase pa me je spet tako pekla vest, da sem morala zdaj priznati."

Taka je izpoved te nesrečne naseljenke v Južni Srbiji. Težko je to govoriti o zločinu. Z enim zamahom sekire je obračunala z

vsem mučenjem, ki ga ji je povzročal Svarič več let. In v hipu največjega ponižanja in užaljenosti je zgrabila za sekuro. Da je dobra, priča to, da je priznala, da si še lahko zakrknjeno tajila in ji ne bi nihče dokazal krivde.

Magda Smejeva je doma iz Odrecev v dolnjelendavskem okraju. Vdova vojnega invalida je živela nekaj časa na nekem državnem posestvu v Slavoniji, potem pa postala naseljenka, kolonistka v Južni Srbiji.

Izletniki SNPJ se vračajo
Ljubljana, 14. avg. 1930.

Ta teden se izletniki SNPJ že vračajo v Ameriko. V soboto 9. t. m. je odpotovala prva skupina 35 izletnikov, med njimi Šuler, Hajny, Kozina i. t. d. Šli so direktno na Cherbourg ter odpotovali iz Cherbourga za "Berengario".

Druga skupina odpotuje danes ponoči in sicer z brzim vlakom proti Dunaju, ter potem preko Salzburga in Muenchena ter Brussla v London, odkoder krenejo v pristanišče Southampton, kjer se 23. t. m. vkrcajo na Mauretanoj. To skupino vodi Olip ter potujejo z njim med drugim urednik Molek, Gosar i. t. d.

Tretja skupina pod vodstvom Zupančiča odpotuje iz Ljubljane v soboto 16. t. m. proti Cherbourgu ter se vkrcajo na Mauretanoj v Cherbourgu.

Današnje "Jutro" se spominja odhajanja rojakov v Ameriko ter jih pozdravlja.

Lep članek je posvetila rojakom ob odhodu "Delavska politika", kjer poziva na tesnejše vezi med zavednim delavstvom onstran in tostran oceana.

Več izletnikov odpotuje še kesneje posamezno. Tako bo n. pr. tudi A. Aleš s soprogom odpotoval šele prve dni septembra. Tem se je menda domaći kraj tako priljubil, da ne gredo radi kmalu nazaj. Da, nekateri celo mislijo na to, da bi se preselili domov ter tu živeli poslej. Če jih le ne bo minila ta želja.

Saj smo že v jeseni...

Starim ljudem je treba res marsikaj verjeti, ker marsikaj vedo ali pa vsaj marsikaj ugaumejo. Tako so trdili stari ljudje že od nekdaj, da je kebrovo leto vedno združeno s slabim, deževnim poletjem.

No — in letos je kebrovo leto. Vaški in trški otroci so zaslužili kar z lovom na kebre nekaj dinarjev (kila en dinar!), zakaj to golazen je v začetno narodnega gospodarstva treba zatirati. In kadar je kebrovo leto, je dobiti nekaj kil kebrov malenkost.

Za to otroško radost nad kebro pa se potem poletje res mašuje. Vreme se kar kmalu skisa — kot pravimo — poletje počasi jemlje vrag, začnejo se polivke iz oblakov in pritisne zgodnji jesenski hlad — poletja je kar kmalu konec.

To je slabo. Slabo za letoviščarje v prvi vrsti, slabo za kopalce in slabo za hotelirje v letoviščih. Zakaj če pritisne pri nas zgodaj hlad, je ta hlad jutraj in ponoči kar mrzel in gostje se počasi razgube. Vodovje se ohladi, kopalci beže iz njega in od njega, poletna sezona se zaključuje.

Dobro pa je to za mnoge delavce, ki delajo zunaj na vročini in solncu in ki jim je hlad kar dobrodošel.

Zdaj smo n. pr. sredi avgusta, sredi glavnega poletnega meseca. Toda pred 14. dnevi je začelo pomalem deževati, zadnje dni dežuje in le redkokdaj pogleda solnce skozi megle in oblake. In je kar hladno. Ljudje hodijo v povrtnikih, kopalci so bolj ali manj prazna in če se kdaj posreči solncu priti do jasnine, še ni s tem rečeno, da je prišlo do moči in toplote. O kakem solnčenju ni več mogoče govoriti.

Kar lepo sprijazniti se bo treba z jesenjo in voljno čakati zime.

Smrt na nezgoda zagorskega rudarja — V torek 12. avg. je doletela družinskega očeta, delavca Stefana Bevca, smrtna ne-

sreča. Zaposlen je bil blizu postaje na rudniškem tiru, ki ga je popravil skupno s tovarišem Krmeljem. Ko je vlak pripeljal premoč, sta se oba umaknila na drugi tir, a baš v hipu, ko je v nasprotni smeri tudi po tem tiru prihajal vlak, Krmelj se je še pravčasno ognil, dočim so vozički (hunti) zgrabili in vrgli na tla Bevca ter ga vlekli s seboj. Ko so ga potegnili izpod vozičkov, je bil le malo živ. Dobili je hude poškodbe na glavi in je kmalu nato poškodbam podlegel. — Delavec zapuška ženo in dva otročiča, vsaj nepreskrbljeni. Ko je žena kuhala kosilo za moža, bedno rudarsko kosilo, so ji prinesli domov moža — mrtvega. Rudar in delavec sploh nosi vedno na sebi mrtvaško srajco....

Slučajno obstreljen. — Flobertovka je sicer čisto otroška igračka, je obenem tudi dokaj nevarno orodje. Otroci imajo čisto flobertovke, da streljajo z njimi vrabce. V mestu je tako orodje v otroških rokah še bolj nevarno kot na deželi, zato v mestih dostikrat plenijo flobertovke. Tako se je včeraj pripetila nezgoda, da je neko obstrelil nekega Draveljčana po naključju. France Kanc, 46-letni posestnik iz Dravelj, občina Zgornja Siska, se je danes ob 14.30 vozil s svojim sinom domov po Gosposvetški cesti iz Ljubljane. Nenadoma se je začutil, da ga je nad desnim ušesom zadelo nekaj toplega, potem pa se mu je vili kri. Projektirali iz otroške flobertovke ga je zadela nad desnim ušesom, mu prebil kost, a k sreči obstal in mu ni ranil možganov. Posestnik Kanc je hitro obrnil konje ter hitro zdiral proti bolnici, kjer so mu nudili takoj prvo pomoč, na kirurškem oddelku pa mu bodo potegnili kroglo iz glave. Njegova rana ni nevarna.

Vlomilica Petriča, ki je nedavno ob prevozu v mariborsko kaznilnico pobegnil iz vlaka na Pražskem, so v nedeljo ponoči orožniki aretirali na Ljubljanskem polju ter ga prepeljali v sodne zapore. Kako se je preživljal vse zadnje dni, odkar je pobegnil, ni znano. Ugotovila pa je poljeja, da so mu nekateri dajali "potuho" in donosali hrano na skrivaj. Dva od teh so aretirali in zaprli v sodne zapore. Podpirati srečne begunce iz zapore — je pač prepovedano. Pa čeprav delajo le delo usmiljenja.

Zastrupila se je z gobami. — 24-letna poštna upraviteljica v Gornji Lendavi je umrla za zastrupljenjem z gobami. V petek je šla namreč na sprehod v gozd ter našla več gob, ki jih je nabrala, misleč, da so užitne. Prinela jih je domov svoji gospodinjici, naj jih skuha. Gospodinja je rekla, da so gobe mogoče strupene, a Ruža Flisova — ime poštarice — ni slušala ter je sama skuhala gobe ter jih povžila. Kmalu pa so se pokazale posledice zastrupljenja. Ko so se pojavile hude bolečine, je odšla k zdravniku in potem v bolnico, a vse ni pomagalo nič. Podlegla je. Doma je iz Mute ob Dravi, kamor je njeno truplo prepeljal avto.

Požar na Bledu. — Včeraj ob 10. zvečer je izbruhnil požar v skednju vile "Zmaga" v sredini Bleda. Gasilci so brž prihiteli ter rešili vilo ter živino, dočim je skedenj pogorel do tal. Požar so potem v eni uri zadušili. Jasno, da je povzročil požar mnogo razburjenja.

Vesti iz Primorja

V Aberju na Krasu je otvorila industrijska družba Ivan Caharija v Nabrežini kamnolom z novo vrsto marmorja. Kamen je črn in posejan s sivkastimi lisami. Na vseh tržiščih je takoj vzbudil pozornost in danes že prihajajo naročila ne le iz Italije, marveč tudi iz Švice in Amerike. Navedeno podjetje je odprlo tudi lom za cvetkasti kamen, ki je prava redkost.

Hidroplansko pristajališče bodo zgradili na Reki. Stalo bo 400.000 lir. Predstavniki opatijske občine, letovišča, hotelirjev in trgovcev so se na svojem sestanku zavzeli za to, da bi se tudi v opatijski luk zgradilo tako pristajališče. Vrtil se bo dnevni zračni promet med Reko in Benetkami. Samo oni v Opatiji ne vedo, kdo bi dal denar za zgradbo takega pristajališča.

RAZNE VESTI

Rudarji zahtevajo Lewisovo resignacijo

Belleville, Ill., 28. avg. — Delegatje, ki so se zbrali na "mirovni" konvenciji v tem mestu, so na včerajšnjem zasedanju sprejeli resolucijo, v kateri urgirajo William Greena, predsednika Ameriške delavske federacije, ter zveznega delavskega tajnika Jamesa J. Davisa, naj vplivata na John L. Lewisa, predsednika stare rudarske unije, in na Harry Fishwicka od reorganizirane rudarske unije, da položita resignacije. V resolucijo tudi pravijo, da so rudarji izgubili zaupanje v uradnike rudarskih unij in žele dovoljenje za izvolitev novih uradnikov.

Lindberghov svetnik izročen prometu

Chicago, 28. avg. — Predsednik Hoover je sinoči ob 9. s pritiskom na gumb v Washingtonu otvoril Lindberghov svetnik, ki se nahaja na vrhu Palmolive poslopja, in avstribni pramen največjega letalskega svetnika so razsvetlili nebo. Svečanost se je vršila v prisotnosti slavnih letalcev, med katerimi so se nahajali admiral Byrd, Hubert Wilkins, Frits Loos iz Nemčije, admiral Moffett in veliko število drugih prominentnih oseb. Svetnik je daroval mestu Chicago Elmer A. Sperry in proslavlja znameniti Lindberghov polet iz New Yorka v Pariz.

Severno-karolinški magnet je posvarjen

Washington. — Severna Karolina je bila posvarjena, da bodo pogledi ameriške javnosti uprti na jug, kjer je zdaj v teku ponovna kampanja za organiziranje industrijskih delavcev. List Washington News je komentiral izgon nekega organizatorja Unije tekstilnih delavcev iz Bessemer Cityja in je med drugim izjavil: "Ali bodo uradniki v Severni Karolini spet skušali reševati delavske aple s strahovanjem in terorjem, ali bodo reševali situacijo inteligentno?... Simpatije ameriškega ljudstva so nestrani stavkarjev."

V enem svojih prejšnjih poročil sem pisal, da izletniki SNPJ niso dobili polovične voznine na jugoslovanških železnih kotirih.

"VARUHINJE" AMERIŠKE "SVOBODE"

Zenah oddelke Ameriške legije v Bostonu se uči v vajah, da bo pokazal svoje sposobnosti ob priliki letne konvencije, ki se bo vršila to jesen v Bostonu. Ime teh "patriotčnih" organizacij je Ameriška legija najagresivnejša pri izvajanju "zakona in reda". Najbolj slavi radi svojega nastopa proti delavstvu, posebno proti radikalnim. V njej ima ameriški kapitalizem močno armado "patriotov". Znana je tudi po svojih orgijah in protislovanških činih, ki jih legionarji uganjajo ob času konvencij.

Z izletniki SNPJ v Jugoslaviji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

damn you", in to si je zapomnil misleč, da je pozdrav. S temi besedami je potem "pozdravil" Amerikance, ko je prišel na auto — in nič čudnega ni bilo, da so mu zapirali vrata pred nosom in ga zapodili, tako da je moral dostikrat prenočiti pod milim nebom. Bil je med prvimi naseljenici v Chicagu in kasneje v Calumetu, Mich., kjer je bil aktiven v stavki rudarjev leta 1893. Končno je bil poštar v Chedwiku, Ill., in ko je zaradi političnih sprememb izgubil to službo, se mu je Amerika tako zamerila, da je odpotoval nazaj v stari kraj. Zupančič je bil premočen mož, toda vojna mu je porušila skoraj vse. Ostali so mu spomini, ki mu sladijo stara leta.

V enem svojih prejšnjih poročil sem pisal, da izletniki SNPJ niso dobili polovične voznine na jugoslovanških železnih kotirih.

Jim je bilo obljubljeno. To je treba popraviti toliko, da je bila polovična voznina dovoljena koncem julija in v moči je bila do 10. avgusta. Ker so izletniki v tem času precej vozarili, so prihranili nekaj dinarčkov.

Ljubljana, 18. avg. — Jutri zapustimo Jugoslavijo in se vračamo nazaj. Prva skupina je že odpotovala 8. avgusta. Naša skupina, ki je druga, odpotuje na Dunaj in preko Nemčije in Belgije v London. Tretja skupina se odpelje iz Ljubljane 18. avgusta preko Švice. Mnogo izletnikov se poda na pot šele v septembru, toda večina se vrne ta mesec.

Zadnje nedeljo, 10. avgusta, ko so na Vrhniki odkrivali spomenik Cankarju, je deputacija izletnikov položila na Ivan Cankarjev grob v Ljubljani krašen venec s napisom: "Tvoja dela so Tvoj največji spomenik. — Ameriški hlapci Jernej!" — Vel ljubljanski dnevniki so to dokument na jugoslovanških železnih kotirih.

Informacije glede porodne kontrole v Los Angelesu

Los Angeles, Cal. — Prebivalci mesta Los Angeles lahko dobijo vse informacije o porodni kontroli popolnoma zastonj. V raznih mestnih okrajih se nahajajo posebni zdravstveni uradi, ki so vedno na razpolago z nasveti, kako se ubraniti nezaželjenih otrok. Najnovejši informacijski biro se nahaja v okraju Alhambra, kjer stanujejo mehiški delavci, ki imajo še več otrok, kakor pa jih morejo preživljati. Propaganda za porodno kontrolo je upravičena, ker matere bodo bolj v stanu skrbeti za otroke, ki jih že imajo, če se jim ne bo treba bati rojstva nadaljnjih otrok. Normalni odnosi med moštem in ženo ostanejo nespremenjeni pod sistemom porodne kontrole, ki jo priporočajo okrajne zdravniške oblasti.

Agitracija za "Prosveto"

RICHMAN BROTHERS

Jesenske obleke dajo 100% vrednost

Vrednost prišteja k pošten kakovosti blaga in izdelka s pravim krojem, pristoj, udobnost in trpežnost.

Vrednost, ki vam je jamčena od organizacije, ki se v zadnjih 51 letih ni izneverila svojim načelom pošteno tržnje . . . ki ni nikdar nadcenila obleke od početka sezone in ni nikdar prodajala po znižani ceni med sezono.

Mi izdelujemo obleke, ki so prodajamo in mi prodamo vse obleke, ki so naredimo v naših lastnih prodajalnah. Naša je bila vedno najboljša vrste obleke, ki je kupiti morete za tak denar . . . in to jesen postavimo na trg še finiško kakovost in večje vrednosti kot kdaj prej.

Vsaka obleka, povrnik ali praznične obleke v vseh Richman prodajalnah v U. S. se dobi vedno po eni in isti ceni.

\$22.50

ALL

THE RICHMAN BROTHERS COMPANY

114-118 So. State St.
6400 S. Halsted St.

4011 W. Madison St.
3220 Lincoln Ave.

Adam Mihovič:

PODEDOVANO ZNAMENJE

(Forest, ki je bila nagrajena v literarnem kontestu Pros eta.)

"Mara!" Stojanove usne so bolešno zaprtetale. "Ti moja Mara, ti ki zapiraš pred menoj duri svojega srca, ti ki bdiš v meni vse noči..." Mahoma je obstal. Kaj govori? V njegovem srcu se je zgenilo: kaj lažeš?! Kakor od nekje daleč je začel stopinje in potem je vstala pred njim, sklonjena k zemlji Irma, mlada učiteljica Irma. Prišla je od nekje daleč, v njenih očeh je že pojemala luč in bele roke so držale pred seboj njeno izkrvavljeno srce.

"Irma!" Iztrgalo se je iz njega s silo in zbežalo kakor obstreljena ptica skozi noč. In potem je stopila predenj zopet Mara, njeno vitko telo se je sklonilo prav pred njega in v njenih očeh je bila strast. Lesjak je dvignil glavo. Razdvojen ni vedel ne kod ne kam. V njegovem srcu je bil nemir.

Nebo se je zjasnilo, odgrnilo je zastor in milijon luči je zagorelo nad njim. Lesjak je stal sredi pločnika, proklet življenje, svet in vse in kakor brez uma odhitel po cesti proti mestu.

"Tako ali tako," je mrmral vase, "ako zaigram, naj zaigram."

"Že med potjo jih je srečal, svoje znanee. Kako so se razveselili! Prišli so na spodnjem koncu mesta. Izvrstni lov! Kar cepale so jim v naročje. Elza, Suzana, Cita in nazadnje še Olga, ta Olga! Stiri! Ena v enem, druga v drugem lokalu in na križiščih so stale, v mračnih kotih in se prestopale.

Akademik Kuzmanovič je poživljal šoferju in vse je zlezlo z glasnim grohotom v takel. Če ni bilo prostora, so jim sedla dekleta v naročja, še topleje je bilo. Lesjak je pozabil na kaplana, pozabil na Maro, Irma in še na Vsevedeža je pozabil in sploh na vse, kar bi mu utegnilo kaziti razpoloženje.

Po polnoči so se znašli v malem trgu dokaj daleč na deželi. Razposajena Olga predlagala počitek. Soglasno sprejeto. Vprašajo po prenočiščih, tako in tako povedo, da so prišli iz Zagreba, bratje in sestre, možje in žene in da žele prenočiti. Urejeno. Krasne sobe; parket, elektrika, svileni lestenci, vse kakor v mestu. Šofer je preštaval denar in prenočeval z avtomobilom na dvorišču, lope ni bilo nobene.

Iz oken prvega nadstropja žari rdečkasta luč. Smeh, hihitanje in cvilenje se preriya skozi noč. Po hodnikih tekajo postelnice v spodnjih oblekah in do jutra je vse urejeno, vse izmenjano; zakaj poredni "Zagrebcani" so si tekom noči svoje žene izmenjavali...

Ko je stopil Stojan Lesjak zjutraj iz sobe, je hipoma prebledel. — Pred njim je stal odvetnik Rakuš z aktovko pod pazduho...

"Zaboga, kaj pa vi tu?" je iztrgal Lesjak in potisnil razmršeno Suzano nazaj v sobo.

"Oho! Oho! Glej jih, glej Zagrebcane!" je strmel Rakuš. "Kaj pa vendar vi tu?"

"Smola," je rekel Lesjak in pristopil. "Molčite o vsem! In kako to, da..."

Doktor Rakuš mu je povedal tako in drugače in dodal: "Opravke imam tu na sodnji. Da, razprava. Kdo bi si mislil! Himmelhergot, vso noč nisem mogel spati. Hm!" Ko sta se tako razgovarjala, so prilezle iz sob vse štiri blodnice in se šufale.

"In, kakka dekleta imate!" je kimal odvetnik, "nu, bejce, le bliže, le bliže!" Prišel jih je gladiti in ko ga je črna Cita poprosila za cigareto, jo je doktor povabil v svojo sobo.

"Kar vzemi, bejca, kar vzemi!" Odložil je aktovko na hodnik, pogladil dekleta po prsih in zaprl za seboj vrata.

Med tem je ugribal Lesjak; kaj če ga izda?

Pa ne da je Rakuš tisti Vsevedež! Roj misli je divjal v njem, druga je pobijala drugo, dokler ni kanilo vanj. On je! Da, prav on je tisti Vsevedež! Nocoj mi je sledil, da me izda Mari! Da me ugonobi moralno kot je ugonobljen on denarno; saj je ves v dolgovi, pred tremi dnevi so mu postavili opravilo na ulico, ker ni plačal stanarine. Sedaj ima vse skup shranjeno v neki baraki in sedaj misli, da bo iz mene izmolzel takole počasi stotake, morda tisočake — zmožen je vsega ta pretkanec in kadar človeku trda prede, se zaletava tudi v najtrša vrata; da se osvobodil. Ta hip se je Lesjak spomnil odvetnikove aktovke. Skočil je na hodnik, izvlekel iz svojega šepa anonimno pismo in primerjal pisavo. V glavo mu je silila kri. Pisava je silila! "Ne!" je prepričeval samega sebe, "saj ni mogel! On? Odvetnik Rakuš, zaradi sto dinarjev? Ne, prenevarna je pot, da bi se človek za tako vsoto podal do tega zgrešenega cilja. "Morda pa vendar!" je sililo vanj. Zaprl je aktovko in stopil v pritičje.

Morda pa vendar! Je znova hotelo vanj. Morda je to lele pričetek! Morda danes niti razprave nima in je prišel sem res samo kot ogleduh? Stopil je vzemirjen zopet v svojo sobo. Spotoma sreča Cito, ki je menda pravkar prišla iz odvetnikove sobe; zakaj aktovka stoji še vedno na istem mestu. Cita si popravlja lase, si popravlja nogavico in tlači za njo desetak. Lesjak išče Suzano. Nikjer je ni. Mine pol ure — Suzana se prisrme na hodnik. Tudi ona si uravnava razmršene lase in gladi obleko, ki jo je odvetnik Rakuš menda napojil s parfumom. Po zajtrku pride iz sobe še on sam. Tudi on se češe; razmršen je in po obrazu ima rdeče lise. Izenaden se spomni razprave. Pogleda na uro — samujeno! Trenotek kasneje odhiti z aktovko, bejce mu mahajo in poskakujejo. Šoferju je dolgčas in pritiska na hupo.

Stojan Lesjak stisne glavo med dlani in premišljuje. Kaj če ga Rakuš izda Mari? Hri-barju? Kaka sramota! Še ni prišel do dna, ko se zasoplen vrne odvetnik.

"Preloženo! Prepozno!"

Tako je rekel in je sopihl napol v jezi, napol v neki hudomušnosti, ki je bila vedno v njegovih očeh. Lesjak mu ni odgovoril. V njem se je sumnja še povečala. Tu ni vse v redu! Izgubljen je!

Dva dni po tem dogodku, je prejel Lesjak novo pismo.

Spoštovani gospod Lesjak!

Denar hvalježno sprejel. Doznan sem zopet veliko novico. Poizvedovanje pa človeka stane denar; zato in edino s tega razloga vas prosim, da me do nadaljnjega podprete z dvesto dinarji, katere blagovolite položiti pod isti predpiznik, do iste ure dne 23. t. m. Prosim pa, da denarja ne položite tik pred določeno uro kakor zadnjič, nota bene! — ampak prej!

V slučaju, da moji zahtevi ne ustrežete, ne odgovarjam za posledice.

Vas pozdravlja

Vsevedež.

"Tako!" je sknil Lesjak. "To naj bi bil torej šele pričetek! Šele overtura k nadaljnemu izvajanju te blagoljne opere! In, nota bene!" Pogledal je v pismo. "Nota bene, hm, to je sicer precej izrabljen latinski izraz, a kdo naj bi ga bolje razumel kakor oni, ki se je latinskine učil! Pocestnice se je niso učile, učili pa so se je odvetniki!"

(Dolje prihodnja.)

capin; takrat je moral do dobra strohneti v grobu, preden je postal vreden kamena in bron...

Ej, prijatelj, grdo luknjo si jim vendar napravil v ta posvečeni reš stvari! Ko Te zdajle z duhom gledam, majhnega, šibkega in neobojnega, nič Te ni bilo nikjer. Tvoja roka je bila brez moči, kadar ni držala za pero — ko Te tako gledam, Ivan, bi skoraj dejal, da je drobno piščice preključalo sedem sežnjev debel zid in izkjučevalo slovenski duši, slovenski besedi pot v svobodo. Piščice je omagalo in umrlo, a pot je ostala prosta, dragi naš — in kolikor koli jih hodi za Teboj, prvi si bil in prvi ostaneš!

O, prepričan sem: težko se bo kdaj porodila med nami lepša, svetlejša, utripu našega bitja bližja misel, kakor je bila misel slovenskih delavcev onkraj morja, da so jeli zlagati težko prisluzene drobtinice za Tvoj spomenik.

A vendar, Ivan, glej: skoraj bi se mi stotilo, ko mislim na vse to. Enkrat zraste na vsakem bojišču trava — enkrat se vse zaravnja. Pozabili smo Prešernove srčne rane (koliko nas je še, ki bi jih razumeli?) in danes nam je njegov spomenik točka v programu za mila gоста, kraj za polaganje vencev, valovom pri demonstracijah, da se gnev razprši v besede in bolečine v sentimentalnost. Pozabiljen je kakor zasluženi odmor ob koncu napornega spomina...

Tako se mi vidi, prijatelj, da je človek skoraj nekako više v nebesih in delj od nas, kadar dobi spomenik.

Zato sem bil sredi žalostni in moj kosarec vina je bil kakor pelin grenak, ko sem ga izpil v opomnjo minulih dni. Rajši kakor smagovitega in poveljčane-ga, bi Te še enkrat srečal tu, v dolini šentflorjanski, prezirane-ga in omrženega, a življenja vso veličino in elastičnost otmamo ustvarjanja, iluzijo borbe. Vi, ki sto tam, imate slavo. A kaj je slava drugega kakor šumenje gozda, ki ga burja višav ne more odnesti s seboj?

Mi imamo vašo velika, osvobodilna dejanja. Pa kaj so velika dejanja drugača kakor kratke zarje med pustim dnevom in žalostno nočjo? In dolina šentflorjanska leži globoko med hribi; njeni ljudje so vajeni gledati pod noge — ali vedo z zarjami res kaj početi?

Se tole, Ivan: dolina šentflorjanska je močnejša od vas. Vi odhajate, ona je večna. Počasi, počasi se vzpenja ob vas, in vas jemlje v oblak. Prej ali slej se zgrne nad vami vsami kakor temno morje nad drznimi kape-tani.

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

ubogati stariše — toda spanje je bil zgubljen, ni me mikal.

Kmalu sem se zopet dvignila na komolce in zrla v mater, obli-to od svita rdeče lučke. "Mati, prosim, pojdite počivat, bolni bodete, ker nimate počitka. Kar k meni pojdite, moja postelja je topla," sem jo zaprosila. Spet se je ozrla name in opazila sem, da so ji oči vse rdeče od solz... Zakaj ste jokali mati," sem jo vprašala ter sedla na vzglavje postelje. Tedaj je mati spustila sivi rožni venec na predalnik, stopila je k moji postelji, me prišla za rame ter me narahlo potisnila nazaj pod odejo. "Mar se hoče prehladiti, otrok?" me je rahlo pokarala. "Dovolj imamo že boleznih in drugih težav." Zatem pa je mehko dostavila: "No, saj pojdem počivat, da boš lahko spet zaspala."

"K meni pojdite, mati, potem bom vedela, da res spite," sem ji rekla nezaupno. "Le spi sama, jaz boljše spim v svoji postelji in pa sestra se lahko odgrne ponoči; kdo jo bo pogrnil, če nisem jaz pri njej?" je rekla in lahen nasmehljaj ji je osvetlil lepi obraz. Z roko mi je odstranila lase raz čela in me v moje veliko začudenje poljubila na čelo. Navadno nas je pokrila, poljubljala je le najmanjši, ki so jih še nastavali.

Opazila je moje začudenje in lica, ki so bila vedno rožnata, so ji še bolj zardele. Stopila je k predalniku, upihnila oljnatu lučko ter tiho odšla iz sobe.

Jaz pa sem še dolgo čula in premišljevala, zakaj me je mati poljubila — tako dragocen se mi je zdel ta poljub, tako svečan...

To je bil zadnji poljub, ki sem ga prejela od matere. Nikdar več potem se ne spominjam, da bi me poljubila. Tudi bratov ni poljubila nikoli, odkar so nehali biti otroci. Samo, ko sta bila dva v vojni in prišla na dopust ter se zopet poslavljala, ju je topla, pristrčno poljubila.

In tedaj sem si želela, da bi bila kam daleč v svet — da bi me mati poljubila v slovo —

Pa nisem bila, in mati me ni od tiste noči, ko me je zbudil iz spanja njen globoki, bolesten vzdih, nikdar več poljubila.

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

— — — — —

TUDI "KONTEST"

Francoski kralj Andre Dargo, ki je napravil "kolono tekmo" iz Parisa v Berlin in obratno — daljša 2.750 milj. — v osemdesetih dneh. Kolo, ki je poganjal na tej dolgi poti, vaga sto funtov. Dargo je star 56 let.

Truden je bil njen obraz, na licih, kjer so vedno cvetele rože — tudi v najhujših dneh niso zbledela njena lica — so bile višnjevosive lise, krog ustn pa je trepetal lahen usmev. Prav, kot tisto noč pred leti, ko me je zbudil iz trdnega spanja njen vzdih...

Doigo sem jo gledala svetlo-co-mučenico, najpotrdilivejše bitje, ki sem ga kdaj poznala v življenju.

Zagledala sem se v njene temne, z ravno prečo po aredi razdeljene lase in v njeno visoko, lepo, kot sneg belo čelo. — Kot otrok sem materi mnogo-krat rekla, da si želim imeti tako lepo čelo kot ona in tedaj se je vselej nasmehljala: "Otrok otročji, kaj ti ne pride na misel!"

In čudno, kljub vsej žalosti sem tudi zdaj z nekim tihim zadovoljstvom v srcu zrla na materino čelo, ki je, vsaj meni se je tako zdelo, ostalo vedno lepo, celo v smrti...

Tudi zdaj je padal nanj svet rdeče lučke in najal je bila vsa izžrpana od trpljenja in hudih dni, se mi je zadržala v mladi in živa a tožno-žalostna, kot bi se ji imel vsak hip izviti globok vzdih...

Sklonila sem se in dahnila poljub na belo čelo, zadnji poljub materi...

V NAJEM SE ODDA 6-sobno stanovanje. Oglasite se pri: Joseph Steblay, Real Estate Office, 2552 So. Central Park Ave., Chicago, Ill.

Ali ste še naročili Pros eta ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

POTREBUJEMO ZENSKO

Dobiti želim žensko za domačo gospodinjstvo dela. Smo trije delarji in sicer dva delavca in eden hodi v višjo šolo. Jaz imam malo no delo, svojo hišo in precej velik in lep vrt. Star sem 50 let. Sprejme se samska ali vdova brez otrok v starosti 40 do 50 let. Slovenka ali Hrvatica. Ne pa ne divorčanka. Vse drugo pomenimo planeno. Plače naslov: Anton Belaj, Box 911 Virginia, Minn. — (Adv.)

HITRO ZDRAVLJENJE REVMAZMA

Pleurisy in Pneumonia

Kdor trpi na teh boleznih naj naroči "Pleurast Liniment", ki osvobodi te boleznih v 48 urah. Zdravilo je odpravilo še na tisoče ljudi in bo tudi vas. Ta zdravila bi morala biti pri vsaki hiši in tako bi prihranili veliko denarja. Ta zdravila so jamčena od Julien Ferret, u-der the food and drug act, June 8, 1906. Cena steklenice je \$2.50. Ta naročila pošljite na naslov: John D. Belak, 301 Lincoln St. Nokomis, Ill. — (Adv.)

ZNAMENIT ZDRAVNIK PRIPOROČA

"Chicago, Ill.—Trpel sem zadnje leta na prebavnosti in deloma na živju. Čigar varok je bila zaprtost in slab apetit.

TRINERJEVO GRENKO VINO me je rešilo tega stanja skoro takoj. Dr. O. W. Junek, Chicago Medical School."

Za ojačanje rednega delovanja ledca, čreva, jeter in solca, vzemite Trinerjevo grenko vino v malih količinah redno trikrat dnevno. Zdravite se danes. V vseh lekarnah. — (Adv.)

NA PRODAJ JE

najfinejše vrste petsozna angliškega tipa hiša — ob glavni cesti, v mirni cesti, vse modernorejeno in v najboljšem stanju. Cena samo \$6500. Oglasite se pri: J. Johansen, 821 Ogden ave., Downers Grove, Ill. (Adv.)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in slična, vizitnice, častnice, knjige, kalendarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APRIJIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Dose umerne, umiško delo prve vrste

Pišite po informacije na naših:

S. N. P. J. PRINTERY

3847-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA

Vladimir Levstik:

PISMO V NEBESA

Ce bi vedel, prijatelj Ivan, če bi Ti vedel, kakšno vreme je zdaj v prelepi dolini šentflorjanski? Boga hvali, da ne veš: sredi nebeske narave bi Ti postalo srce kakor kamen težko. Tvoja duša bi bila željna tolažbe, oziral bi se na vse strani in ne bi vedel kod ne kam; saj mislim, da nimate v raju ne "Fajmoštrov", ne "Strukiljev" ne "Belih volkov"...

Glede na to, da jih nimate, je vsekakor dokaz modrosti božje, da vlada tam gori večno veselje. Vendar, dovolj mi vprašanje: kateri slovenski poet, kateri umetnik prebije na zemlji tako malo gorja, da bi ga v nebesih čisto pozabili? Ali si ga Ti pozabili, Ivan? Ali si res zmerom vesel? Kako je to, če je človek zmerom vesel?

In ker ne verjamem, da bi bil, dovolj mi drugo vprašanje: kaj menia, ali je spričo takih razmer popolnoma pravično, da nebeščani Boga sicer iz obliča v obliče gledate in uživate, roke vam pa "ven ne molli" nikjer? Mislim, da ni pravično. Jaz skoraj dvomim, ali je res v vsakem pogledu terna, če pride človek v nebesa. Kdo ve, morda je v dolini šentflorjanski vendarle krajši čas?

Pa Ti še veš. In tudi to je, da tod ni več tistega, kar je bilo. To-

varišev zmanjkuje: ta se je odel, oni poplitali, tretji je umrl — dekleta se starajo (samo ona se ni izpremenila, vsak dan Ti zaliva rože pri Sv. Križu) — in naša zavetja, naši hramovi, naša vesela, sumna omizja, kje so, kje so? Ni je duše, da bi se po krščansko spričal z njo; oh, še filistejci ni več, da bi si ga privoščili!

Včeraj popoldne sem šel mimo Prešernovega spomenika. Ozrl sem se na Muzo, ki si jo včas rad opravljal — in me je obšlo, kakor da moram priti od nekod, nemiren, malce razmršen in ne-utekano razgret kakor zmerom:

"Kaj praviš, Džingiskan, ali bi stopila k 'Fajmoštru' na pol litra?"

In ker Te ni bilo od nikoder, sem stopil sam. Eh, dragi, razpila so leta našega "Fajmoštra", za čudo so ga izpremenili! Boga boječe Urške ni več, prelepi rdeči nos očeta Balona ne sije go-stu v pozdrav, miza dostojanstvenih purgarjev, svetnikov in nadsvetnikov sameva v zapuščenosti. Pusta groza tu prebiva...

Sedel sem pri konzaru in mislil nate, moj dragi Janez z Vrhnice, na to, da Te ni, da Te prav gotovo ne bo več nazaj — kako bi pa hodil, ko Ti jutri odkrijejo spomenik? Predstavi si, kolikanj nerodno bi bilo, če bi prišel na Vrhnico in bi se pokazal sredi slavnostnih govorov, in kakšno zadržbo bi jim napravil, odboru, niku svobodno zabrusiti, da je

kiparju in vsem! Zamera bi bila, prijatelj, in naj bi te še tako mikalo, vsa prelepa dolina šentflorjanska upira vate oči in Te zaklinja in pričakuje: če si res naš veliki Ivan Cankar, če si res tisti, ki Te častimo in proslavljamo, nikar ne hodi!

Da, dragi, kdo bi si bil mislil! Kdo bi si bil mislil pred dvanajstimi leti, da bodo dne 10. avgusta 1930. odkrivali Tvoj spomenik? Zakaj časi, ko smo zborovali pri "Fajmoštru" in si bliskali z dovpti na desno in levo, bilal in božal, hvallil in zmerjal — vse v preobitju, kakor si bil ves prebogast — in črtal v dim cigarete in v vonj Balonovega vina obrise dela, ki si jih še hotel ustvariti —

— tisti časi so bili vendarle časi patenatnega rodoljubja, doba diktature edino poklicanih voditeljev naroda in očetov domovine. To so bili časi, ko se rokopiis ni imel prave cene, če nisi mogel "doktorja" postaviti pred svoje ime; časi, ko se je prelepa dolina šentflorjanska v plaču krepostil in z lilijo v rokah dostojanstveno vlačugala in nav